

שירת הקולאז'

המתבונן בקולאז'ים של יערה בן-דוד עומד מול שפע של שכרי מוטיבים, מטאפורות ואסוציאציות, שבעיצוב מוקפד הם לובשים פנים חדשות ואיכות, מושכת עין. קשה במבט ראשון להקיף את המכלול - עיניים העוקבות אחריו מכיוונים שונים, פרפרים קצוצי כנף וחרקים קטועים וממוסמרים, כלי נגינה בין יצורים ימיים, שעונים עם קוביות משחק, דמויות אנוש ובהן המונה ליוה בפוזות שונות - היוצר אווירה סוריאליסטית חריפה. במפגש עם יערה הפתיע הניגוד הכובש בין העדינות והשקט שלה לבין הכוח המוקרן מעבודותיה.

מלבד היותך משוררת, את עוסקת זה שנים גם באמנות הקולאז'. מה המניע לכך? העיסוק בקולאז' משעשע אותי ונובע, בין היתר, מרצון להיאחז במה שמוחשי בחיים. את השירים אני כותבת בעט לפני הקלדתם במחשב, כי אני אוהבת להרגיש פיזית את כלי הכתיבה. אני רואה באמנות הקולאז' השלמה מסוימת לשירה: לפעמים המילים, בגלל מוגבלותן, מחפשות את המגע האחר. עבודותי הן הדבקות של גזירי תמונות על משטחים קטנים יחסית, ויש בהן משהו מאיכויות השיר: סוד הצמצום והתנזרות כמעט מוחלטת מהוספת צבע.

אמנות הקולאז' ואמנות השירה קשורות אצלך מעצם עיסוקן במטאפורות. בקולאז'ים את יוצרת מטאפורות, שלפעמים הופכות למוטיבים חוזרים. מה את מבקשת לבטא באמצעותן?

יש אצלי "פלישות" דו-סטיות, אם כי לא סימולטניות, משיר לקולאז' ולהיפך. אמנם "בראשית היתה המילה", אבל רבגוניות המטאפורות החזותיות בקולאז' מולידה לא פעם שיר, או לפחות מפרנסת חלק מרכיביו. פיסות של מטאפורות חזותיות - עיניים, ידיים ורגליים, נעליים, קופסאות ומגירות, רימונים ועוד - נשלפות מן המצאי הזמין ומן התת מודע, ומהריבוי הזה נוצרת אחדות. זוהי יציאה להרפתקה בעקבות גזירי התמונות המגרים את הדמיון והמחשבה. בהקשרים החדשים, שבהם נתונים הגזירים, הם מקבלים משמעות חדשה, ואני מרגישה איך הולך ונרקם קולאז' השיר. כשאני כותבת קולאז', אני רואה מוזיקה. כל הפרטים מתלכדים לסיפור, או משדרים מסר כלשהו: אמפתיה, ביקורת, מחאה, הומור ואירוניה.

העין, כמוטיב וכיסוד סוריאליסטי מובהק, מתבוננת פנימה והחוצה, וכמו השירים, גם

יערה בן-דוד, "לנצח אנג'ל"

מדוע הוא כה מרכזי בהם? מאז ומתמיד חייתי בתחושת זמן חזקה. בקולאז' "עוגן" מופיע זוג שעונים שלובים של גבר ואשה בתנועה קדימה. בקולאז' "למנצח על הזמן" יש שעון בסגנון דאלי, שהוא חלק מכינון המשלים את צורתו. ויום אחד אני מגלה במקרה, שבשלושת ספרי האחרונים השיר הפותח מעוגן בזמן. בביתי ישנם שלושה שעוני קיר. האחד ממהר, האחר מאט ורק השלישי מדייק. אני זקוקה לשלושתם כי הם מאזנים אותי. לזמן שלי, הבנוי משכבות של עבר, עתיד ובעיקר הווה, יש שתי פונקציות: הוא משביח את האדם, ומנגד - מקטמ ומכלה.

מדוע קראת לתערוכה "פנים-חוץ"? מכיוון שבקומפוזיציות שלי מצויים יחסי פנים-חוץ במובנים שונים. ההתבוננות פנימה אל תוך גופי הבית והנפש היא בעת ובעונה אחת גם התבוננות בסובב, בקיים ובצפוי, במוחשי ובמשוער, בריאלי ובסוריאליסטי.

אורה בנטוב-רון

שיחה בעקבות תערוכותיה השנה בצוותא ובמשכן לאמנויות הבמה (בית האופרה) בתל אביב.

אורה בנטוב-רון היא אמנית ואוצרת

הקולאז'ים יוצאים מן הקונקרטי לאמירה מסוימת. ליד, כמוטיב חוזר, יש פונקציה הפעמית, ממש כמו לעין, שפעם היא פקוחה ופעם עצומה, ובדומה לנעל ולרגל (למשל, זו הדורכת בנעלי עקב על רימון שחוט) - היא מבטאת גם את מעורבות האמן ביצירה.

בקולאז'ים אחדים מבצבץ דיוקנה של המונה ליוה. מה מקומה בעבודותייך?

ראשית, כפל הפנים בדיוקנה, סמיכות העצב והחיוך. זהו העיקרון שעליו מבוסס הקולאז': העמדת אלמנטים מנוגדים בכפיפה אחת, יצירת הרמוניה מתוך הדיסוננס, שליפת הצחק מתוך הבכי. גם החיים הם כאלה, ותמיד אחד האלמנטים דומיננטי יותר. בקולאז' "ביקור מעולם אחר" מופיע דיוקנה של המונה ליוה הלכודה בקורי עכביש. תמונתו בת האלמוות של לאונרדו דה וינצ'י מגיחה אל המאה ה-21, כשההרמוניה בין החיוך לעצב מופרת לטובת הניכור. מרסל דושאן הדביק למונה ליוה שפם. אחרים בנו ועוד יבנו לה סביבה חדשה כזו או אחרת. אמיתות נושנות חולפות מן העולם. במקרה הטוב הן קמות לתחייה בלבוש שונה, תקופתי. בקולאז' "גברת בשינוי אדרת" מושלת המונה ליוה בעולם הטלקומוניקציה כשבידיה פרחים לבנים.

כשירים ובקולאז'ים בולט אלמנט הזמן.